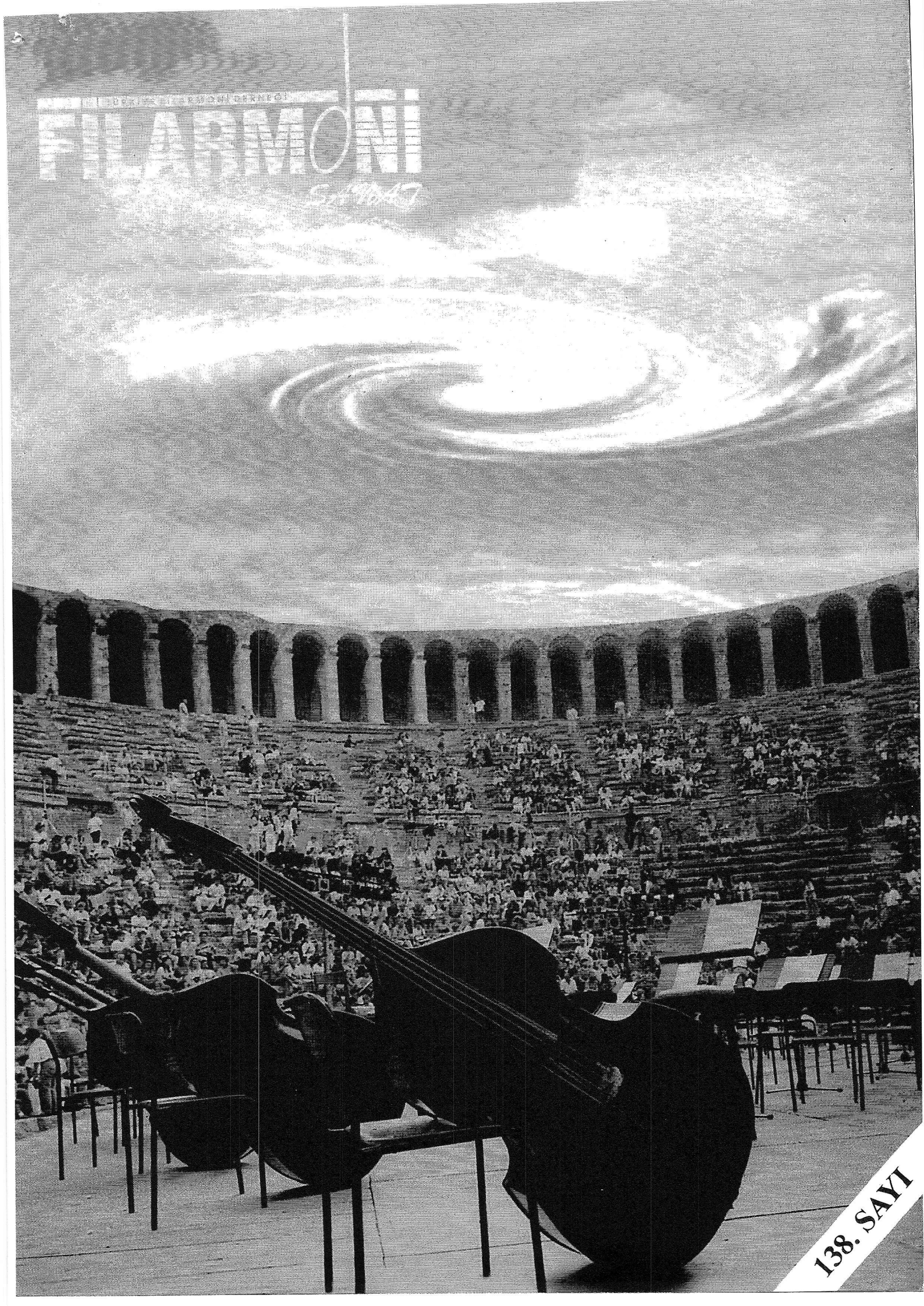
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

FİLARMONİ

138. SAYI

TÜRKİYE FİLARMONİ DERNEĞİ
FİLARMONİ
SANAT

TÜRKİYE FİLARMONİ DERNEĞİ'NİN KÜLTÜR VE SANAT HİZMETİDİR.

SAHİBİ
Türkiye Filarmoni
Derneği Adına
Başkan
Muammer ÖZ

YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ
Attila ŞENTİN

YAZI-YAYIN
KURULU
Muammer ÖZ
Aycan SANCAR
Attila ŞENTİN
Selim ÖĞÜT
Tufan TOLGA

YAYIN DANIŞMANLARI
Ayhan ERMAN
Nejat BAŞEĞMEZLER

YÖNETİM YERİ
Türkiye Filarmoni Derneği
Talatpaşa Bulvarı No. 38
06330 ANKARA
Tel. 311 67 60 - 309 13 43/918
Fax. 311 75 48

REKLAM VE ABONE
İŞLERİ DANIŞMA
Tel. 311 67 60 - 309 13 43/918
Fax. 311 75 48

- Yayın Kurulu bütün yazıları redaksiyonunu ve gerek gördüğünde yazıdaki fikrin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltmasını yapabilir.
- Dergi yayın ilkelerine uygun gönderilmeyen yazılar yayın kurulunca dikkate alınmayacaktır.
- Gönderilen yazılar yayımlansın yayımlanmasın yazarlarına geri verilmez.
- Dergide yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

DİZGİ-TASARIM-MİZAMPAJ
Muammer ÖZ
Attila ŞENTİN
Fikret ELİK

BASKI: **YARDIMCI GRAFİK**
Tel. 311 40 54

OCAK, MART, MAYIS, EYLÜL ve KASIM aylarında çıkarılmaktadır.

BASIM TARİHİ: MART 1996

T.C. Kültür Bakanlığı'nın Katkılarıyla.

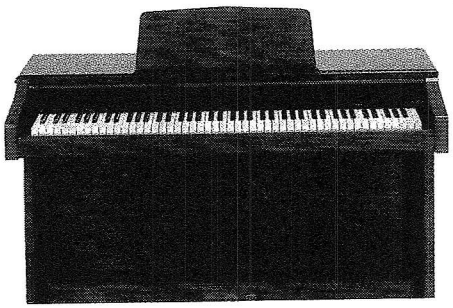
İstiklâl Marşı
Muammer ÖZ 1

İçindekiler 2

Müzik Yeteneği ve Ölçülmesi
Gülay GÖĞÜŞ 3

Sefiller Adlı Eser Günümüzde Yeni Yapıtlarla Tekrar Ele Alınıyor
Nevin KORUCUOĞLU 6

Tiflis Senfoni Orkestrası'nın ve Suna Kan'ın Konserleri
Nevin KORUCUOĞLU 7

Piyano
Mehmet AKBULUT 8

İngiliz Ulusal Operası ve Turandot
Murat BOZKURT 10

Deyimler ve Atasözleri'nde Müzik
İsmail BOZKAYA 12

Yeni Plaklar Yeni Yorumlar
Ayhan ERMAN 14

Tesettürlü Kültür
Ergun ÖZYÜCEL 17

Adam Olmayanların Milli Günü
Ertuğrul ÖZKÖK 18

Ne Kadar Mozart O Kadar Süt
Doğan HIZLAN 19

Okul Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimin Önemi
Nuray ÖZEN 20

13. Uluslararası Ankara Müzik Festivali
Lütfiye ÖZTAŞ 22

Müzik Öğretmeni
Aykut DOĞANSOY 24

Türk Halk Müziğinin Eğitimdeki Yeri
Mehmet Ali ÖZDEMİR 25

Sözlü Müzik Eserlerinde Dilin Kullanımı ve Prozodi
Aytekin ALBUZ 28

Açık Mektup
Ergun ÖZYÜCEL 30

Bir Şarkı 31

Sanat Haberleri 32

SÖZLÜ MÜZİK ESERLERİNDE DİLİN KULLANIMI VE PROZODİ

Aytekin ALBUZ
A.A.G.S.L.
Müziksel İşitme Öğretmeni

Müzik kelimesi, eski Grek dilindeki "mosike tehni" (muslar becerisi) teriminden gelmektedir. Antik çağın sonlarına doğru, muslar becerisi ya da kısaca musike dendiğinde ise; yalnız bugünkü anlamda müzik kavramı anlaşılmaya başlandı.

Yaklaşık 3000 yıllık bir süreden beri, müziğin değişik bakış açılarından çeşitli tanımları yapılmıştır. Halkımız arasında pek yaygın olan "müzik ruhun gıdasıdır" nitelemesi, Leibnits'in müziği "Bilinç dışı bir aritmetik alıştırma" sayması ve daha yüzlercesi arasında bugün için en ilgi çekicisi; müziğin tıpkı aile, dil, din, ahlâk, hukuk gibi toplumsal kurum olduğu gerçeğidir.

1930'lu yıllardan başlayarak, müziğin toplumu birleştirici ve kaynaştırıcı etkisini, toplumsal müzik beğenisini konu alan birçok çalışma yayınlanmıştır. Gerçekten de her ürün bir birikimi yansıttığı gibi, kendisi de bir birikime katkıda bulunur.

İlkçağlarda Uzakdoğu'da Konfüçyüs, Yakındoğu'da Platon gibi düşünürler; bir ülkede üretilen müziğin, o ülkedeki insanların yaşayışlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini yansıttığını, uygun bir müzik eğitimiyle gerek bireylerin, gerekse toplumların eğitilebileceğini vurgulamıştır.

Türk bilginlerinden Taşköprülüoğlu Ahmed'de çağındaki bilimleri tanıtan büyük çaplı kitabında bu konuya değinmiş ve Farabi'ye ilişkin bir örnek sunarak; müziğin toplumları güldürebileceğini ağlatabileceğini hatta uyuşturabileceğini ifade etmiştir.

İnsan yaşamında müziğin önemli işgörüleri vardır. Bu işgörüler kısaca; bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel olmak üzere beş kümede toplanabilir. Bu işgörülerin en önemlilerinden biri ise şüphesiz müziğin eğitimsel işlevidir. Bu bakımdan müzik, hem etkili bir eğitim aracı, hem de önemli bir eğitim alanı haline gelmiştir.

Müzik eğitimi, sanat eğitiminin bir alt kolu olup; müziksel yaşantılar aracılığıyla bireyde istendik yönde ve olumlu davranış değiştirme sürecidir. Dolayısıyla toplumun bir parçası olan ve ondan soyutlanamayan bireyin davranışları da toplum yaşamını şöyle veya böyle ama mutlaka etkileyecektir.

Eğitimin gerçekleşmesinde dili doğru, anlaşılır ve güzel kullanmanın ise ayrı bir önemi ve rolü vardır. Dil, bir toplumun kültür birikimini gelecek kuşaklara aktarmada en önemli ve en etkili araçlardan birisidir. Bu bakımdan eğitimde dilin doğru kullanımı üzerinde özenle durulmalıdır.

Dilde en basıt konuşmadan en yüksek bir şiir oluşumuna kadar bütün konuşmalarda ses dalgaları; ince, kalın, kısa, uzun hecelerin ahenkli sıralanışıyla dilin müziğini oluştururlar.

Örneğin: "Ayşe çiçeği kopardı."

1. Çiçeği kim kopardı?
2. Ayşe neyi kopardı?
3. Ayşe çiçeği ne yaptı?

Yukarıdaki örnek cümle sıradan bir şekilde okunursa, bu soruların hangisine cevap olduğu bilinemez. Oysa bu cümlenin "Ayşe" kelimesinin son hecesine vurgu yapılırsa 1. soruya cevap, "Çiçeği" kelimesinin son he-

cesine vurgu yapılırsa 2. soruya cevap, "Kopardı" kelimesinin son hecesine vurgu yapılırsa 3. soruya cevap olacağı görülür.

Bütün bu ifadelere dikkat edilirse, sesin esas vurgulara gittikçe yükseldiği görülür. İşte dilin bu incelik ve hassasiyetine prozodi denir.

Prozodinin değişik kaynaklardaki tanımları ise söyledir;

1. Prozodi: (Lat. Prosarium, Fr. Prosodie) sözlü bir müzik yapıtında, sözlerin kuvvetli ve zayıf heceleriyle, ölçünün kuvvetli ve zayıf zamanları arasındaki uygunluk.(5)

2. Prozodi: Yunanca kökenli bir terim olup, müziğin sözlere veya sözlerin müziğe uygulanması anlamında kullanılır. Doğru bir müzik prozodisi oluşturabilmek için, şu kurallara dikkat edilmelidir; a) Prozodi bakımından ölçülerin ve vuruşların ilk notası kuvvetlidir.

b) Kuvvetli ve vurgulu heceler, ölçü ve zamanların ilk notasına düşürülmelidir.

c) Sessiz ve kısa heceler, zayıf zamanlarla çakışmalıdır.

d) Sondan bir önceki heceye daha büyük değer verilir veya birkaç nota düşürülürse, zayıf bir hece, kuvvetli bir nota ile denkleştirilebilir.

e) Kuvvetli bir hece, birkaç nota ile uzatılırsa, zayıf bir notaya düşebilir.

f) Müzik cümlesindeki son nota, mısra veya cümlenin son hecesine düşmelidir.

g) Bir sözcüğün ilk hecesinin ölçünün son notasına düşürülmesinden kaçınmak gerekir.

h) Ritim duraklamaları ve sus-lar, sözcüğün söylenişinden gelen doğal duraklara rast-lanmalıdır.

ı) Vezin kalıplarıyla müzik ölçüsü arasında uyum bulunmalıdır.(6)

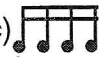
Her dilin kendine özgü prozodisi olup, İstanbul Türkçesi'nin prozodisi de Türkçe'ye örnek olmuştur.

Prozodi, anlam bütünlüğüne (vurgusal) yönelik olarak ele alındığı gibi, dildeki ritimsel (tartımsal) yapıya göre de ele alınıp uygulanmalıdır.

Örneğin :

a) An ka ra

b) Tat van

c) İ ne bo lu vs.

Ezgisel uyum için; "Vurgulu heceye ince ses, vurgusuz heceye kalın ses" ilkesi, tartımsal uyum için de "Açık heceye kısa ses, kapalı heceye uzun ses" ilkesi önemle benimsenmelidir.

Buna göre sözlü müzik eseri bestelerken şu üç unsura dikkat edilmelidir;

a) Form ve müzikalite,

b) Prozodi,

c) Söz ve müzik bütünlüğü.

En küçüğünden en büyüğüne kadar, bütün sözlü müzik eserlerinin bu üç unsuru bünyesinde toplaması gerekir. Bunlardan herhangi birinin eksiklik veya düzensizliği, eserin güzellik derecesine etki yapar. Çünkü bunların yanlış kullanımı, insan mantığına, diline ve duygularına ters ve aykırı düşer.

Kelimeler vurgusu açısından dört grupta toplanır:

1) Vurgusu sonda olanlar, (Saksı, Erdem vs.)

2) Vurgusu başta olanlar, (Ankara, Erciyes vs.)

3) Vurgusu ortada olanlar, (Okuyun, Ezberleyin vs.)

4) Vurgusuz olanlar, (Bağlaçlar: ki, ve ya da vs.)

Vurgunun yerleri ve söz içindeki işleyişleri çeşitlidir. Kelime, belirtme öbeği, cümle gibi sözün her anlam birliği bir vurgu taşır. Tek heceli kelimelerden çoğu ve çok hecelilerde hecelerden biri doğal olarak vurguludur. Bu vurgu, kelimenin yapısına ait olup sebepsiz yere değiştirilemez. Dolayısıyla yanlış vurgulanan bir kelime de yanlış söylenmiş olur.

Türkçe kelimelerde çoklukla son hece vurgulu olur. Bu hece, kelimenin yoğunluğu en fazla olan hecesidir. Burada ün (ses) de hafifçe yükselmiş olur. İkiden fazla heceli kelimelerde ise vurgu derecelenir. Genelde Türkçe'de ilk hece biraz vurgulu, orta hece en az vurgulu, son hece ise çok vurguludur.(8)

Bir besteci iyi bir söz eser yapabilmek için, dili ve prozodiyi çok ince ayrıntılarına kadar bilmek zorundadır. Prozodinin müziğe uygulanmasında önemli olan, sözlerin vurgulanmasında vurgulara ve söylenişinde ritimsel (tartımsal) yapıya dikkat etmektir.

İnsan yaşamında sesin konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli işlevi vardır. Müzik yapmaya yarayan araçların tek başına oluşturamadığı renklerin tümünü içeren insan sesi, dilden aldığı güçle etkisini bir kat daha artırmıştır.(9)

Ses müziğinde temel öğe "dil"dir. Besteci yapıtını yazarken, dilden ve dilin müziğinden yararlanır. Sözlü bir müzik yapıtının iyi yorumlanabilmesi, aynı zamanda kullanılan dilin tüm ayrıntılarıyla bilinmesine bağlıdır.

Ülkemizde eğitimin değişik tür ve basamaklarında öğretilen Türk dilinin, fonetiğine (fr. Phonetique; ses bilgisi, sescil (10)) kazanması için, eğitim programlarında okuma ve yazma eğitiminin yanında, konuşma eğitimen de yer vermek gerekir.(9)

Bu açıdan, çocuk dil gelişim ve eğitimde son derece önemli yer tutan çocuk şarkılarının da, çok daha özenle, çok daha titiz ve bilinçli bir şekilde ele alınıp bestelenmesi gerekir.

Görüldüğü gibi, sözlü bir müzik eseri bestelemek için öncelikle müziği ve müzik kurallarını, sonra da dilin inceliklerini ve prozodi kurallarını çok iyi bilmek gerekmektedir. Aksi takdirde ortaya çıkan ürün yaşamsallıktan uzak, çirkin, yanlış ve sıradan olacaktır.

Bu bakımdan sözlü müzik eseri bestelerken, toplumda doğru dil kullanma bilincini de geliştirecek, kaliteli eserler ortaya çıkarılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKLAR

1) Orhansoy, Gültekin, "Musikinin Toplumda Etkileşimi" 1. Müzik kongresi Bildiriler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Evren Ofset, Ankara, sy: 18, 19. 1988.

2) Albuz, Aytekin. "Üç-Altı Yaş Grubuna Yönelik Çocuk Şarkılarının Prozodi Yönünden İncelenmesi" G.Ü.G.E.F. Müzik Eğtiimi Bölümü, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara, sy: 5, 7, 10, 1992.

3) Uçan, Ali. "İnsan ve Müzik", G.E.F. Dergisi Cilt: 1, Sayı: 1 Ankara, sy: 85 1985

4) Koray, Fuat. "Söze ve Çocuğa Göre Müzik", sy: 12, 1946.

5) Sözer, Vural. Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi A.Ş. Yayınları, İstanbul, sy: 622, 1986.

6) Say, Ahmet. Müzik Ansiklopedisi, Cilt: 4, Sanem Matbaası, Ankara, sy: 1069, 1985.

7) Sun, Muammer. Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri, Yüksek Lisans Dersi Program Özeti, G.Ü. Fen Bilimleri Enst., Ankara, sy: 4, 1989-90

8) Banguoğlu, Tahsin. Türkçe'nin Grameri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 528, Ankara, sy: 114, 1986.

9) Çevik, Suna. "Müzikte Söz Öğesinin Önemi, Müziğin Dile, Dilin Müziğe Etikleri" I. Müzik Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara, sy: 274-275, 1988.

10) Saraç, Tahsin. Büyük Fransızca-Türkçe sözlük, Adam Yayınları, İstanbul, sy: 101, 1045, 1985.

AÇIK MEKTUP

Sevgili müziksever dostlar; sizlerle beraber çok güzel günlerimiz oldu. Pazartesi sabahları bilet almak için kuyruğa girip uzun süre beklemeniz, daha sonra aldığınız bilet sayısını yetersiz bulmanız, bu uğurda daha çoğunu, daha iyisini elde etmek için çaba harcamanız bazı konserlere yer bulamayınca araya eşi dostu koyarak genelde o konseri izlemek için gayret göstermeniz, sırasında iki saat boyunca ayakta kalmaya razı olup gene de o konseri izlemek istemeniz, çalınan eserleri baştan sona büyük bir dikkatle izlemeniz, arada bir hayatında ilk kez konser salonuna gelen birinin bazı safiyane davranışlarını bile kibarca denetim altına alışınız, farkettirmeden çevrenize konser dinleme adabını aşılamanız, alkışlarınızla solistlere, şeflere ve orkestraya vermiş olduğunuz büyük destek, bu konuda yazabildiklerim ve yazamadıklarım...

Bugüne kadar sizlerden aldığımız destek, o coşkulu alkışlar, yapılan bisler, ömür boyu unutulamayacak anlar, sanatın yarattığı o coşkuyla beraberce varılan gizemli titreşimler.. Gözün görmediği ama sanatçı ile dinleyici arasında var olan o sevgi bağı.

Ama gönül isterki, bu güzellikleri, bu yüce titreşimleri çok daha geniş kitlelerle paylaşalım. Ömründe bir kez konser salonuna ayak basmamış olanları bir kez bu sanat mabedine getirelim. Ah o "VAKTİM YOK" diyen sevgili aydınlarımızı ne yapıp edip hiç olmazsa bir kez bu salona davet edelim.

Ülkemizin son yıllarda yaşamakta olduğu ekonomik ve sosyal olaylarla, sanata ilginin azalması arasında sanki gizli bir paralellik varmış gibi gözükse de, nedenleri ne olursa olsun, o coşku dolu dinleyicileri, o kapılarda sabırsızlıkla bekleyen müzik dostlarını yeni kuşaklarda da görmek ve yaşamak istiyoruz.

Yeni kuşaklara sanatın büyüsünü, sanatın evrensel titreşimlerini, beraberce anlatalım ve aktaralım. Onlara; çok çok büyük sandıkları sorunlarını, sanatla tanıştıktan sona nasıl eski önemini yitireceğini anlatalım. Onlara; kendi mesleklerinde daha başarılı olabilmeleri için, konserleri izlemenin ne gibi yararları olabileceğini, nasıl yeni bakış açıları getirebileceğini anlatalım.

Sevgili Müzik dostları;

Gelin beraberce bu sevgi halkalarını genişletelim. Konser Salonumuzu yeni yüzler yeni heyecanlar doldursun.

Ergun ÖZYÜCEL
CSO Sanatçısı